

มคอ. ๓ รายละเอียดของรายวิชา
วิชา พระพุทธศาสนากับนิเวศวิทยา

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขต/คณะ/ภาควิชา	วิทยาเขตขอนแก่น /วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น /สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

หมวดที่ ๑ ข้อมูลโดยทั่วไป

๑. รหัสและชื่อรายวิชา	๑๐๔ ๔๐๑ พระพุทธศาสนากับนิเวศวิทยา (Buddhism and Ecology)
๒. จำนวนหน่วยกิต	๒ หน่วยกิต
๓. หลักสูตรและประเภทของรายวิชา	พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิชาพระพุทธศาสนาประยุกต์
๔. อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน	พระมหาสารอง สอนญัต, ดร
๕. ภาคการศึกษา / ชั้นปีที่เรียน	ภาคการศึกษาที่ ๑ / ชั้นปีที่ ๔ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
๖. รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (Pre-requisite) (ถ้ามี)	ไม่มี
๗. รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (Co-requisites) (ถ้ามี)	ไม่มี
๘. สถานที่เรียน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น อาคาร ๑๐๐ ปี สมเด็จพระพุทธทาสภิกขุ (อาคาร ๑๐๐ ปี) หมู่ ๑ ต.โคกสี อ.เมือง จ.ขอนแก่น
๙. วันที่จัดทำหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด	วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓

หมวดที่ ๒ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

๑. จุดมุ่งหมายของรายวิชา	เพื่อให้บัณฑิตรู้จักคุณค่าของพระพุทธศาสนาที่มีหลักคำสอนในการรักษาระบบนิเวศวิทยา และรู้จักคุณค่าของระบบนิเวศวิทยา ซึ่งมีความสำคัญต่อการเป็นอยู่ของมนุษย์ จะได้ช่วยกันอนุรักษ์ และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม
วัตถุประสงค์	หลังเรียนจบรายวิชานี้แล้ว ผู้เรียนสามารถ ๑. อธิบายความหมายและขอบข่ายของนิเวศวิทยาได้ ๒. บอกคำสอนในพระไตรปิฎกที่เกี่ยวกับนิเวศวิทยาได้ ๓. จำแนกความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และมนุษย์กับธรรมชาติได้ ๔. อธิบายแนวทางการอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยาได้ ๕. สามารถช่วยแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้
๒. วัตถุประสงค์ในการการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา	

๑. กำลังดำเนินการทำสื่อการเรียนการสอนโดย e-learning
๒. เปลี่ยนแปลงเนื้อหาการเรียนการสอนให้เป็นไปตามองค์ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่
๓. จัดให้มีการประเมินรายวิชาทุกภาคการศึกษาเพื่อใช้เป็นฐานการปรับปรุง

หมวดที่ ๓ ลักษณะและการดำเนินการ

๑. คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาความหมายและขอบข่ายของนิเวศวิทยา คำสอนในพระไตรปิฎกเกี่ยวกับนิเวศวิทยา เน้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มนุษย์กับธรรมชาติ แนวทางการอนุรักษ์ และแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

๒. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา

บรรยาย	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/งานภาคสนาม/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง
บรรยาย ๓๐ ชั่วโมงต่อภาคการศึกษา	สอนเสริมตามความต้องการของนิสิตเฉพาะราย	ไม่มีการฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม	การศึกษาด้วยตนเอง ๔ ชั่วโมงต่อสัปดาห์

๓. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นักศึกษาเป็นรายบุคคล

- อาจารย์ประจำรายวิชา แจ้งการให้คำปรึกษาผ่านเว็บไซต์คณะพุทธศาสตร์ และในห้องเรียน
- อาจารย์จัดเวลาให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล หรือ รายกลุ่มตามความต้องการ ๑ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (เฉพาะรายที่ต้องการ)

หมวดที่ ๔ การพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษา

๑. คุณธรรม จริยธรรม

๑.๑ คุณธรรม จริยธรรมที่ต้องพัฒนา

พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างราบรื่น และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยผู้เรียนต้องพยายามสอดแทรกเรื่องที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้ นิสิตสามารถพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมไปพร้อมกับการศึกษาพระพุทธศาสนาที่นิเวศวิทยา โดยมีคุณธรรมจริยธรรมตามคุณสมบัตินิสิต ดังนี้

- (๑) ตระหนักในคุณค่าและคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ และซื่อสัตย์สุจริต
- (๒) มีวินัย ตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อตนเอง สิ่งแวดล้อมและสังคม
- (๓) มีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตาม สามารถทำงานเป็นทีมและสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งและลำดับความสำคัญ
- (๔) เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในคุณค่าของธรรมชาติ
- (๕) เคารพกฎหมายระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กรและสังคม

๑.๒ วิธีการสอน

- บรรยายพร้อมยกตัวอย่างกรณีศึกษาเกี่ยวกับประเด็นทางนิเวศวิทยา
- อภิปรายกลุ่ม
- กำหนดให้ นิสิตหาตัวอย่างที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนาที่นิเวศวิทยา
- บทบาทสมมติ
- นำเสนอรายงาน

<p>๑.๓ วิธีการประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - พฤติกรรมการเข้าเรียน และส่งงานที่ได้รับมอบหมายตามขอบเขตที่ให้และตรงเวลา - มีการอ้างอิงเอกสารที่ได้นำมาทำรายงาน อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามระเบียบข้อบังคับ - ประเมินผลการวิเคราะห์กรณีศึกษา - ประเมินผลการนำเสนอรายงานที่มอบหมาย
<p>๒. ความรู้</p>
<p>๒.๑ ความรู้ที่ต้องได้รับ รู้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับนิเวศวิทยา</p>
<p>๒.๒ วิธีการสอน บรรยายโดยใช้อุปกรณ์มัลติมีเดีย (multimedia) อภิปราย การทำงานกลุ่ม การนำเสนอรายงาน การวิเคราะห์กรณีศึกษา และมอบหมายให้ค้นคว้าหาบทความ ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยนำมาสรุปและนำเสนอ การศึกษาโดยใช้ปัญหา และโครงงาน Problem base learning และ Student Center เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง</p>
<p>๒.๓ วิธีการประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทดสอบย่อย สอบกลางภาค สอบปลายภาค ด้วยข้อสอบที่เน้นการวัดหลักการและทฤษฎี - นำเสนอสรุปจากการค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้อง - วิเคราะห์กรณีศึกษา - สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล
<p>๓. ทักษะทางปัญญา</p>
<p>๓.๑ ทักษะทางปัญญาที่ต้องพัฒนา พัฒนาความสามารถในการคิด มีการคิดอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์ เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางระบบนิเวศวิทยา</p>
<p>๓.๒ วิธีการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การมอบหมายให้นักศึกษาทำโครงงานพิเศษ และนำเสนอผลการศึกษา - อภิปรายกลุ่ม - วิเคราะห์กรณีศึกษาเกี่ยวกับระบบนิเวศในสมัยพุทธกาลกับของไทยในปัจจุบัน - การสะท้อนแนวคิดจากการประพฤติการรักษาระบบนิเวศ
<p>๓.๓ วิธีการประเมินผล สอบกลางภาคและปลายภาค</p>
<p>๔. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ</p>
<p>๔.๑ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ต้องพัฒนา</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาทักษะในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนด้วยกัน - พัฒนาความเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานเป็นทีม - พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบในงานที่มอบหมายให้ครบถ้วนตามกำหนดเวลา
<p>๔.๒ วิธีการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมกลุ่มในการวิเคราะห์กรณีศึกษา

<ul style="list-style-type: none"> - มอบหมายงานรายกลุ่ม และรายบุคคล หรือ อ่านบทความที่เกี่ยวข้องกับรายวิชา - การนำเสนอรายงาน - นำไปทัศนศึกษาสถานศึกษา
<p>๔.๓ วิธีการประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประเมินตนเอง และเพื่อน ด้วยแบบฟอร์มที่กำหนด - รายงานที่นำเสนอ พฤติกรรมการทำงานเป็นทีม - รายงานการศึกษาด้วยตนเอง
<p>๕. ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ</p> <p>๕.๑ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ต้องพัฒนา</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาทักษะในการสื่อสารทั้งการพูด การฟัง การแปล การเขียน โดยการทำรายงาน และนำเสนอในชั้นเรียน - พัฒนาทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษา - พัฒนาทักษะในการสืบค้น ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต - ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสาร เช่น การส่งงานทางอีเมล การสร้างห้องแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ - ทักษะในการนำเสนอรายงานโดยใช้รูปแบบ เครื่องมือ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม <p>๕.๒ วิธีการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - มอบหมายงานให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จาก website สื่อการสอน e-learning และทำรายงาน โดยเน้นการนำตัวเลข หรือมีสถิติอ้างอิง จากแหล่งที่มาข้อมูลที่น่าเชื่อถือ - นำเสนอโดยใช้อุปกรณ์มัลติมีเดีย (multimedia) และเทคโนโลยีที่เหมาะสม <p>๕.๓ วิธีการประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจัดทำรายงาน และนำเสนอด้วยสื่อเทคโนโลยี - การมีส่วนร่วมในการอภิปรายและวิธีการอภิปราย - การนำเสนอโดยใช้อุปกรณ์มัลติมีเดีย (multimedia)

หมวดที่ ๕ แผนการสอนและการประเมินผล

๑. แผนการสอน

ลำดับที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๑	แนะนำการเรียนการสอน	๒	บรรยาย ยกตัวอย่าง ประกอบ	พระหาสารอง สณญโต, ดร.
๒	บทที่ ๑ ความหมายและขอบข่ายของนิเวศวิทยา	๒	บรรยาย ยกตัวอย่าง ประกอบ	พระหาสารอง สณญโต, ดร.
๓	บทที่ ๒ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมและมนุษย์กับธรรมชาติ	๒	บรรยาย ยกตัวอย่าง ประกอบ	พระหาสารอง สณญโต, ดร.
๔	บทที่ ๓ ปัญหาในนิเวศวิทยาในปัจจุบัน	๒	บรรยาย ศึกษากรณีศึกษา อภิปราย ตัวอย่างการศึกษาจากปัญหาโครงการ	พระหาสารอง สณญโต, ดร.

ลำดับที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
			Problem base learning	
๕	บทที่ ๔ การพัฒนาที่ยั่งยืนและการพัฒนาที่ยั่งยืน	๒	บรรยาย ศึกษากรณีศึกษา อภิปราย ตัวอย่างการศึกษา จากปัญหาโครงการ Problem base learning	พระหาสำรอง สณญโต, ดร.
๖	บทที่ ๕ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	๒	บรรยาย ศึกษากรณีศึกษา อภิปราย ตัวอย่างการศึกษา จากปัญหาโครงการ Problem base learning	พระหาสำรอง สณญโต, ดร.
๗	บทที่ ๖ การประสูติ ตรัสรู้ ปรีชาญาณ ของพระพุทธเจ้าเกี่ยวข้องกับป่า และชีวิต พระกับป่าไม้ตามนัยนัย ๔	๒	บรรยาย ศึกษากรณีศึกษา อภิปราย ตัวอย่างการศึกษา จากปัญหาโครงการ Problem base learning	พระหาสำรอง สณญโต, ดร.
๘	สอบกลางภาค	๒		พระหาสำรอง สณญโต, ดร.
๙	บทที่ ๗ ข้อห้ามในพระปาฏิโมกข์และคำสอนในพระไตรปิฎก ที่ช่วยอนุรักษ์ป่าไม้ ต้นไม้ และแม่น้ำลำคลองและสิ่งแวดล้อม	๒	บรรยาย ศึกษากรณีศึกษา อภิปราย ตัวอย่างการวิเคราะห์ปัญหาทางการศึกษา จากปัญหาโครงการ	พระหาสำรอง สณญโต, ดร.
๑๐	บทที่ ๘ ป่าไม้คือแหล่งสมุนไพรตามนัยแห่งเภสัชขันธ์	๒	บรรยาย ศึกษากรณีศึกษา อภิปราย ตัวอย่างการวิเคราะห์จากปัญหาโครงการ	พระหาสำรอง สณญโต, ดร.
๑๑	บทที่ ๙ ป่าไม้ โคนต้นไม้ เรือนว่างคือพุทธอุทยานแห่งสังฆธรรมและสัปปายะที่หนุนการปฏิบัติธรรม	๒	บรรยาย ศึกษากรณีศึกษา อภิปราย ตัวอย่างการวิเคราะห์จากปัญหาโครงการ	พระหาสำรอง สณญโต, ดร.
๑๒	บทที่ ๑๐ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	๒	บรรยาย ศึกษากรณีศึกษา อภิปราย การวิเคราะห์ประเด็นจากปัญหาโครงการ	พระหาสำรอง สณญโต, ดร.
๑๓	บทที่ ๑๑ บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๒	บรรยาย ศึกษากรณีศึกษา อภิปราย การวิเคราะห์ประเด็นจากปัญหาโครงการ	พระหาสำรอง สณญโต, ดร.
๑๔	อภิปรายกลุ่ม	๒	นิสิตนำเสนอรายงาน ตามหัวข้อเรื่องที่ได้รับมอบหมาย	พระหาสำรอง สณญโต, ดร.
๑๕	สรุปเนื้อหารายวิชา	๒	บรรยาย	พระหาสำรอง สณญโต, ดร.
๑๖	สอบปลายภาค	๒		

๒ แผนการประเมินผลการเรียนรู้

ที่	ผลการเรียนรู้*	วิธีการประเมิน	สัดส่วนที่ประเมิน	สัดส่วนของการประเมินผล
๑		สอบกลางภาค สอบปลายภาค	๖ ๑๖	๒๐% ๖๐%
๒		วิเคราะห์กรณีศึกษา ค้นคว้า การนำเสนอ รายงาน การทำงานกลุ่มและผลงาน การอ่านและสรุปบทความ การส่งงานตามที่มอบหมาย	ตลอดภาค การศึกษา	๑๐%
๓		การเข้าชั้นเรียน การมีส่วนร่วม อภิปราย เสนอความคิดเห็นในชั้นเรียน	ตลอดภาคการศึกษา	๑๐%

หมวดที่ ๖ ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

<p>๑. เอกสารและตำราหลัก</p> <p>กิตติภูมิ มีประดิษฐ์, ผศ., มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, มหาวิทยาลัยศรีพระทุม, พิมพ์ที่ Sr Printing นนทบุรี : ๒๕๔๓.</p> <p>คุณ โทซันซ์, รศ., พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ : ๒๕๓๗.</p> <p>นวม สงวนทรัพย์, พันเอก(พิเศษ), สังคมวิทยาศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ : ๑๕๓๗.</p> <p>บุญมี แทนแก้ว, ผ.ศ., ปรัชญาพุทธศาสตร์, สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ : ๒๕๒๓.</p> <p>_____ . จริยธรรมกับชีวิต, รพ.ธนะการพิมพ์, กรุงเทพฯ : ๒๕๓๕.</p> <p>_____ . จริยศาสตร์, ร.พ. โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ : ๒๕๓๘</p> <p>ประเวศ วะสีและคณะ, น.พ., ศ., พระพุทธศาสนากับจิตวิญญาณสังคมไทยประเด็นวิจัยศาสนาและวัฒนธรรม, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ:๒๕๓๘.</p> <p>_____ . วิถีบูรณาการ, ทางออกทางภูมิปัญญา, สารนิพนธ์พุทธศาสตร์บัณฑิต รุ่นที่ ๔๔, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพฯ : ๒๕๔๒.</p> <p>_____ . พุทธธรรมกับสังคม, สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, กรุงเทพฯ</p> <p>พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย, สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, กรุงเทพฯ : ๒๕๒๗.</p> <p>_____ . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ : ๒๕๓๒.</p> <p>_____ . พุทธธรรม, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ : ๒๕๓๒.</p>

.พุทธศาสนากับการพัฒนามนุษย์, สถาบันวิจัยพุทธศึกษาศาสตร์,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, พิมพ์ครั้งแรก, พิมพ์ที่ บริษัทสหธรรมิก จำกัด, กรุงเทพฯ : ๒๕๓๖.

. การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, มูลนิธิพุทธธรรม, บริษัทสหธรรมิกจำกัด
กรุงเทพฯ : ๒๕๔๓.

. คนไทยกับป่า, มูลนิธิพุทธธรรม, บริษัทสหธรรมิกจำกัด, กรุงเทพฯ : ๒๕๓๗.
พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), **ธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม**, มูลนิธิพุทธธรรม,
โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด กรุงเทพฯ : ๒๕๓๘

พระเทพโสมถ (ประยูร มีกฤษ), **โลกทัศน์ของชาวพุทธ**, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
กรุงเทพฯ : ๒๕๔๓.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **พระไตรปิฎกภาษาไทย**, พิมพ์ครั้งแรก, โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : ๒๕๓๙.

วิฑูรย์ เพิ่มพงศ์เจริญ. **ปัญหาป่าไม้ : ทางเลือกอย่างมองข้ามประชาชน.**

เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหาป่าไม้ ครั้งที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๑๗-๑๙ มีนาคม
๒๕๓๒ ณ โรงแรมมงกุฎ ชะอำ เพชรบุรี.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **นวโกวาท ฉบับประชาชน**, พิมพ์
ครั้งที่ ๑๐, มหามกุฏราชวิทยาลัย : ๒๕๓๔.

สุชีพ ปุญญานุภาพ, **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน**, กรุงเทพฯ มหามกุฏราชวิทยาลัย
ในพระบรมราชูปถัมภ์ : ๒๕๓๙.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก, **คำบรรยายพระไตรปิฎก**, กรุงเทพฯ ธรรมสภา, ๒๕๔๓.
วิทยาลัย. กรุงเทพฯ : ๒๕๔๓.

สมบูรณ์ สุขสำราญ, **พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม**,
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. ๒๕๒๗.

เสรี พงศ์พิศ. **บรรณาธิการ, ภูมิปัญญาชาวบ้าน. เล่ม ๑-๒.** กรุงเทพฯ :

มูลนิธิหมอชาวบ้านและมูลนิธิปัญญา. ๒๕๓๖.

. **ทิศทางหมู่บ้านไทย.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, ๒๕๓๑. สำนักงานคณะ

กรรมการการศึกษาแห่งชาติ เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน **รายงานการสัมมนา ณ ศูนย์
สาธารณสุขมูลฐาน, มหิตลศาลายา ๓๐ มี.ค. ๑ เม.ย. ๒๕๓๘.**

เสนาะ ผดุงฉัตร, **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย**, กองศาสนศึกษา, กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ,
โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพฯ : ๒๕๓๖.

๒. เอกสารและข้อมูลสำคัญ

<http://www.google.co.th/> แล้วคลิกไปที่เว็บต่างๆ เช่น wikipedia เป็นต้น

๓. เอกสารและข้อมูลแนะนำ

เว็บไซต์ ที่เกี่ยวกับหัวข้อในประมวลรายวิชา เช่น wikipedia คำอธิบายศัพท์

หมวดที่ ๗ การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา

๑. กลยุทธ์การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยนักศึกษา

การประเมินประสิทธิผลในรายวิชานี้ ที่จัดทำโดยนักศึกษา ได้จัดกิจกรรมในการนำแนวคิดและความเห็นจาก
นักศึกษาได้ดังนี้

<ul style="list-style-type: none"> - การสนทนากลุ่มระหว่างผู้สอนและผู้เรียน - การสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของผู้เรียน - แบบประเมินผู้สอน และแบบประเมินรายวิชา - ข้อเสนอแนะผ่านเว็บบอร์ด ที่อาจารย์ผู้สอนได้จัดทำเป็นช่องทางการสื่อสารกับนักศึกษา
<p>๒. กลยุทธ์การประเมินการสอน</p> <p>ในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินการสอน ได้มีกลยุทธ์ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การสังเกตการณ์สอนของผู้ร่วมทีมการสอน - ผลการสอบ - การทวนสอบผลประเมินการเรียนรู้
<p>๓. การปรับปรุงการสอน</p> <p>หลังจากผลการประเมินการสอนในข้อ ๒ จึงมีการปรับปรุงการสอน โดยการจัดกิจกรรมในการระดมสมอง และหาข้อมูลเพิ่มเติมในการปรับปรุงการสอน ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - สัมมนาการจัดการเรียนการสอน - การวิจัยในและนอกชั้นเรียน - ศึกษาดูงานนอกสถานที่
<p>๔. การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาในรายวิชา</p> <p>ในระหว่างกระบวนการสอนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์ในรายหัวข้อ ตามที่คาดหวังจากการเรียนรู้ในวิชา ได้จาก การสอบถามนักศึกษา หรือการสุ่มตรวจผลงานของนักศึกษา รวมถึงพิจารณาจากผลการทดสอบย่อย และหลังการออกผลการเรียนรายวิชา มีการทวนสอบผลสัมฤทธิ์โดยรวมในวิชาได้ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทวนสอบการให้คะแนนจากการสุ่มตรวจผลงานของนักศึกษาโดยอาจารย์อื่น หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ไม่ใช่อาจารย์ประจำหลักสูตร - มีการตั้งคณะกรรมการในสาขาวิชา ตรวจสอบผลการประเมินการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยตรวจสอบข้อสอบ รายงาน วิธีการให้คะแนนสอบ และการให้คะแนนพฤติกรรม
<p>๕. การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายวิชา</p> <p>จากผลการประเมิน และทวนสอบผลสัมฤทธิ์ประสิทธิผลรายวิชา ได้มีการวางแผนการปรับปรุงการสอน และรายละเอียดวิชา เพื่อให้เกิดคุณภาพมากขึ้น ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปรับปรุงรายวิชาทุก ๓ปี หรือตามข้อเสนอแนะและผลการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ตามข้อ ๔ - เปลี่ยนหรือสลับอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้นักศึกษามีมุมมองในเรื่องการประยุกต์ความรู้นี้กับปัญหาที่มาจากงานวิจัยของอาจารย์หรือแนวคิดใหม่ๆ

ชื่ออาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา พระมหาสำรอง สญญโต, ดร.

ลงชื่อ วันที่รายงาน _____

ชื่ออาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร พระมหาภิรัฐภรณ์ อัสมาลี, ผศ. ดร.

ลงชื่อ วันที่รับรายงาน _____